

Manifest 2025–2030

Samenwerking Nationale Parken

Samen vooruit naar veerkrachtige, beleefbare nationale parken

Nationale parken activeren, verbinden en inspireren

Nationale parken zijn de meest karakteristieke natuurgebieden van Nederland, de topcollectie van natuur en landschap in ons land. Het zijn dé plekken waar je kunt genieten van de mooiste natuur en die een thuis zijn voor bijzondere planten en dieren. Elk park kent haar eigen unieke karakter, identiteit en verhaal, en is verweven met de regionale geschiedenis en cultuur. Samen laten ze de verscheidenheid in landschappen en natuur zien en vertellen ze het verhaal van het ontstaan van Nederland. Van duinen tot riviernatuur, van bos en heide tot veen.

Mensen zijn onderdeel van de natuur. We hebben natuur nodig en andersom ook. In een nationaal park ervaar je wat natuur met je doet, je ervaart de magie.

Deze magische plekken blijven niet zomaar uniek.

In onze nationale parken werken bewoners, ondernemers, terreinbeherende organisaties, waaronder particuliere grondeigenaren, overheden en andere betrokken organisaties samen aan het versterken, leren en laten beleven van natuur en de daarmee verbonden cultuur. Nationale parken activeren, verbinden en inspireren. Zo dragen ze bij aan een leefbare, mooie omgeving én aan duurzame oplossingen voor klimaat, biodiversiteit, water en ruimte. Met een gezonde natuur als uitgangspunt. Omdat we geloven in de kracht en de waarde van natuur. Voor iedereen en altijd.

Samen vooruit

Nationale parken bieden vanwege hun ligging kansen om bij te dragen aan maatschappelijke opgaven in het landelijk gebied. Zoals het verkennen van mogelijkheden voor economische ontwikkeling en ondernemerschap in de regio.

We, het landelijk netwerk van nationale parken, maatschappelijke partners en overheden zijn ons ervan bewust dat de realisatie van het landelijke en het regionale beleid alleen kans van slagen heeft als we onze krachten bundelen. Daarom onderschrijven we met dit manifest hoe we samenwerken aan een mooier en toekomstbestendig Nederland en hoe we het verhaal van de nationale parken tot ons gezamenlijke verhaal maken, voor nu en later.

Ons doel

Op 19 juni 2023 is het Beleidsprogramma Nationale Parken 2024–2030 (beleidsprogramma) uitgebracht.¹ In dat programma geven parkorganisaties, provincies, landelijke maatschappelijke partners en Rijk op hoofdlijnen aan hoe ze willen werken aan de ontwikkeling van de nationale parken naar robuuste, hoogstaande natuur- en landschapsgebieden.

Met dit manifest beogen we om met nieuw elan en vol energie onze samenwerking vast te leggen, om bij te dragen aan het realiseren van de doelen van het beleidsprogramma:

- a) De natuur-, landschaps-, erfgoed- en ruimtelijke kwaliteiten van ieder nationaal park versterken – elk park vanuit de eigen gebiedsidentiteit.

¹ Beleidsprogramma Nationale Parken 2024–2030

- b) Ieder nationaal park ontwikkelen naar robuustere natuur- en landschapsgebieden met stevige natuurkernen.
- c) De unieke natuurbeleving van elk nationaal park versterken, in balans met de draagkracht van de natuur.
- d) De samenleving steviger met de nationale parken verbinden.
- e) De herkenbaarheid en eenheid van de gezamenlijke nationale parken in Nederland vergroten.

Niet alles hoeft en kan samen. Niet alles hoeft tegelijkertijd.

Waar het kan bundelen we onze energie en krachten om samen stappen vooruit te zetten en resultaten te bereiken die we met het beleidsprogramma beogen.

Onze voornemens tot en met 2030

1. We vormen samen het landelijk netwerk nationale parken. We werken zoveel mogelijk samen aan het veerkrachtig maken en houden van de nationale parken en het versterken van de natuur en de natuurbeleving. Zowel lokaal, regionaal als landelijk. Met ruimte voor maatwerk in de regio en zonder directe planologische doorwerking rond de parken van Rijksweg². Het rapport 'Aan de slag in de overgangsgebieden Natura 2000' biedt ook voor nationale parken inspiratie voor stappen om goed met elkaar samen te werken³.
2. We onderschrijven de doelen uit het beleidsprogramma en betrekken alle relevante spelers, met respect voor elkaars belangen en standpunten, bij het realiseren daarvan.
3. We spannen ons in om bij te dragen aan de voorbereiding en de uitvoering van activiteiten en projecten die bijdragen aan de doelen van het beleidsprogramma en delen informatie over de voortgang, ontwikkelingen en resultaten, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid of bezoekersmanagement.
4. We staan achter het gezamenlijke verhaal van de nationale parken⁴ en werken toe naar gezamenlijke communicatie-uitingen. Met een huisstijl die herkenbaar is voor zowel het stelsel als voor individuele nationale parken. Dit wordt nader uitgewerkt in project 7C.
5. We realiseren ons dat er grote verschillen zijn tussen de nationale parken. Een algemene aanpak werkt niet voor iedereen. We gaan voor maatwerk als dat nodig is.
6. We dragen waar nodig bij aan de uitvoering van landelijke strategieën en agenda's, zoals de Educatiestrategie Magische Momenten, en het Jaarplan van het Nationale Parken Bureau.
7. We kiezen ervoor de landelijke samenwerking te starten door te werken aan een drietal thema's. Onderstaande thema's worden na ondertekening van het manifest gezamenlijk uitgewerkt tot concrete projecten, inclusief aanpak, deelnemers en rollen.
 - A. Het ondersteunen van nationale parken in hun verdere ontwikkeling naar ecologisch robuuste natuurgebieden, waarbij tegelijk gezamenlijk kansen worden verkend voor het verweven van het aanbod van recreatieve voorzieningen, het verdienvermogen van het gebied en het perspectief voor de landbouwbedrijven, in samenhang en in verbinding met de omgeving.
 - B. Om de draagkracht van de natuur te versterken zoeken we gezamenlijk naar mogelijkheden om de recreatie, het toerisme en de mobiliteit binnen en rondom de nationale parken te verduurzamen.
 - C. Het versterken van de eenheid en de herkenbaarheid van de nationale parken. Gezamenlijk ontwikkelen partijen communicatiemiddelen waarmee het verhaal van de nationale parken wordt verteld en de meerwaarde van nationale parken als collectief wordt uitgedragen.

Met de ondertekening van dit manifest onderschrijven we de individuele en gezamenlijke inspanning om bovengenoemde punten te realiseren in de periode 2025 t/m 2030.

Tot slot

Dit manifest kan worden ondertekend in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgewolg hebben als wanneer deze afspraken zouden zijn ondertekend door alle ondertekenaars in één exemplaar.

Dit manifest is niet in rechte afdwingbaar.

Dit manifest treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en eindigt met ingang van 1 januari 2031. Binnen twee maanden na ondertekening van het manifest wordt de tekst daarvan gepubliceerd in de Staatscourant.

² Beleidsregel aanwijzing Nationale Parken 2024–2030

³ Het rapport 'Aan de slag in de overgangsgebieden Natura 2000'

⁴ Verhaal van de nationale parken

Aldus overeengekomen en in tweevoud opgemaakt en ondertekend op 14 april 2025,

*ANWB
J. Majoor
Manager Public Affairs & Public Relations*

*BoerenNatuur
M.G.C.H. Klever
Voorzitter*

*Federatie Particulier Grondbezit (FPG)
B.F.A.M. van Rijckevorsel
Bestuurder*

*HISWA-RECRON
G.H.J.C. Dijks
Directeur*

*IVN Natuureducatie
J. Dijkstra
Directeur*

*LandschappenNL
H.H. Bartelink
Directeur-bestuurder*

*LTO Nederland
H.P.L. van den Heuvel
Algemeen directeur*

*Natuurnetwerk Gemeenten (NNG)
A. Splinter
Voorzitter*

*Natuurmonumenten
J. de Koe
Directeur Natuur*

*Stichting Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC)
Y. Nassar
Algemeen directeur*

*Staatsbosbeheer
B.A. Revis
Directeur*

*Stichting Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP)
G.A. de Kruif
Voorzitter*

*Nationaal Park Schiermonnikoog
K. Fokkinga
Voorzitter Beheerstichting en Overlegorgaan*

*Nationaal Park Lauwersmeer
L.H.G. Wenneger
Voorzitter Stuurgroep*

*Nationaal Park De Alde Feanen
A. Fokkema
Voorzitter*

*Nationaal Park Drents-Friese Wold
J.N.M. Haerens
Voorzitter*

Nationaal Park Dwingelderveld
J.N.M. Haerkens
Voorzitter

Nationaal Park Drentsche Aa
J. Verhulst
Voorzitter

Nationaal Park Weerribben-Wieden
H. Nobel
Directeur

Nationaal Park De Sallandse Heuvelrug
E. Nijenbanning
Bestuurder

Nationaal Park Veluwezoom
J. de Koe
Directeur Natuur Natuurmonumenten

Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug
G.A. de Kruif
Directeur-bestuurder

Nationaal Park Nieuw Land
S. Kruis
Voorzitter

Nationaal Park Duinen van Texel
J. van de Venis
Voorzitter

Nationaal Park Zuid-Kennemerland
A.V. Baerveldt
Voorzitter

Nationaal Park De Biesbosch
T.F. de Jonge
Bestuurder

Nationaal Park Oosterschelde
K.J. Provoost
Voorzitter

Van Gogh Nationaal Park
A.H.L.M. Tiebosch
Directeur

Grenspark Kalmthoutse Heide
M.P. Groffen
Voorzitter

Nationaal Park De Maasduinen
C.M.M.L. Bontemps-Hommen
Vicevoorzitter

Nationaal Park De Groote Peel
E.H.J.M. de Groot
Voorzitter a.i.

*Nationaal Park De Meinweg
Samenwerking Limburgse Maasterrassen
F.M.A. van Ballegooij
Vicevoorzitter*

*Inter Provinciaal Overleg (IPO)
H.J. Hofstra
Gedeputeerde Flevoland*

*Rijksoverheid (mede namens EZ, OCW en VRO)
de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
namens deze:
D.L.M. Slangen
directeur-generaal Natuur en Visserij, handelend in de hoedanigheid als bestuursorgaan*